

IN MEMORIAM

Raimo Sailas
1945–2020

Erkki Virtanen

Kuva: Aurora Reinhard

Inkeri ja Aarne Sailakselle syntyi poikalapsi Nivalassa syksyllä 1945. Poika sai nimekseen Raimo Olavi. Sodassa lievästi haavoittuneella Aarnella oli vakaa työpaikka Nivala Oy:ssä. Inkerillä oli kädet täynnä töitä kotioloissa, syntyi-hän perheeseen Raimon jälkeen vielä viisi lasta aika tiuhassa tahdissa. Inkeri elää vieläkin, nyt jo yli satavuotiaana.

Raimo oppi lukemaan jo ennen kouluikää. Lukeminen säilyi hänen intohimonaan läpi elämän. Koulussa poika pärjäsi hyvin ja niin hänet lähetettiin oppikoulun pääsykokeisiin. Raimo kävi katsomassa tulokset ja totesi kotiin tultuaan päässeensä kouluun. Vasta kylillä vanhemmat saivat tietää, että Raimo oli saanut pääsykokeiden parhaat pisteet.

VTK Erkki Virtanen on eläkkeellä oleva työ- ja elinkeinoministeriön kansliapäällikkö ja Raimo Sailaksen pitkäaikainen työtoveri.

Myös oppikoulu sujui hyvin. Harrastuksiin tuli mukaan urheilu ja ennen kaikkea shakki, joka muuttui intohimoksi sekin. Huipennuksena oli abiturienttikeväänä saavutettu tehtävähakin maailmanmestaruus apumattisarjassa. Kilpailutehtävän laadintaohje ansaitsee maininnan: ”Kaksi valkeata sotilasta kurottuu vaihdelmassa ja ratkaisuisia vuorotellen samoiksi nappuloiksi.”

Ylioppilaana Raimo ilmoittautui Oulun yliopistoon lukemaan muun muassa matemaatiikkaa, mutta meni kuitenkin ensin armeijaan. Lomamatka armeijasta muutti kaiken. Hän sattui junassa istahtamaan yhteiskuntatieteitä opiskelevan miehen viereen. Syntynyt keskustelu sai Raimon hakeutumaan Helsinkiin valtiotieteelliseen tiedekuntaan. Pienestä se on joskus kiinni.

Noihin aikoihin kiivaana velloneeseen ylioppilaspolitiikkaan Raimo ei osallistunut, katsele vain hämmästellen vierestä.

Virkauramme sivusivat toisiaan ensimmäisen kerran vuonna 1970, kun hakeuduimme opiskelujen vielä ollessa kesken töihin Tilastolliseen Päätoimistoon. Pian Raimo jo siirtyi valtiovarainministeriön budjettiosastolle, alkusi yleisiin kehittämistehtäviin. Vähitellen mies ajautui myös talouspolitiikan valmistelutehtäviin. Aika lailla samoja polkuja kuljin, kun seitsemän vuotta Raimon jälkeen aloitin VM:ssä.

Talouspolitiikka luullakseni sai Raimon liittymään SDP:hen. Uskallan sanoa Raimolla olleen paljon vaikutusta siihen, että sosialismin suuntaan kallellaan ollut puolue vähitellen muuttui markkinatalousmyönteiseksi. Viranhoidossa ei Raimon puoluesidonnaisuus mielestäni näkynyt koskaan.

Noihin aikoihin Raimo seurusteli ja myöhemmin avioitui kauniin Seijansa kanssa.

Vuoden 1973 öljykriisin jälkimainingeissa Suomi ajautui lamaan, ihan omin toimin. Lamaa hoidettiin useammallakin elvytyspaketilla. Devalvaatiokin mahtui joukkoon, ja kuuluisa Korpilammen kokous. Raimo oli kaikessa valmistelutyössä keskeisesti mukana.

Talous lähti kasvuun, joka seuraavan vuosikymmenen lopulla muuttui hallitsemattomaksi. Talouden uudet uhkakuvat kerrottiin maaliskuussa 1989 julkaistussa Vaihtotasereportissa. Se sai tyrmäävän vastaanoton. ”Se oli synkimpiä hetkiä virkaurallani”, sanoi silloinen budjettipäällikkö Sailas. Paperia kirjoittaneena apulaisbudjettipäällikkönä olin enemmän kuin täysin samaa mieltä.

Kahden vuoden päästä kaikki raportissa esitetyt kauhukuvat toteutuivat. Neuvostoliiton hajoaminen vielä syvensi rotkoa. Nyt valtiovarainministeriö teki jotain ennenkuulumatonta: heti eduskuntavaalien jälkeen VM:n virkamiehet järjestivät tiedotustilaisuuden, jossa koko kauheus kerrottiin julkisuuteen.

Ahon-Viinasen hallitus joutui johtamaan aivan toisenlaista maata ja taloutta kuin ennen vaaleja oli kuviteltu. Kansainväliset valuuttamarkkinat vaativat jatkuvasti lisää toimenpiteitä julkisen talouden velkaantumisen pysäyttämiseksi. Säästöpäätöksiä tehtiin tiuhaan tahtiin.

Säästöpäätöksistä legendaarisen maineen sai ”Sailaksen lista”. Se tehtiin pääministerin pyynnöstä. Raimolle kerättiin avuksi etujärjestöistä oikein työryhmä, jonka Raimo pian hylkäsi. Lista tehtiin budjettiosaston virkamiesten, ns. sektorimiesten toimesta kahdessa viikossa. Näillä samoilla, aika tuntemattomiksi jääneillä voimavaroilla valmisteltiin kaikki muutkin säästöpäätökset.

Pari sanaa tästä organisaatiosta. Budjettiosastolla oli ja on jokaista ministeriötä kohti em. sektorimies. Raimon määritelmä oli lyhyt:

”Sektorimiehen täytyy tietää vastuullaan olevan ministeriön asioista enemmän kuin sen kansliapäällikkö.” Tästä huippujoukosta olimme syystäkin ylpeitä.

Julkinen talous saatiin kuntoon viimeistään Lipposen ykköshallituksen ohjelman liitteellä, jossa päätettiin vielä 20 miljardin markan säästöistä. Toki asiaa auttoi myös virinnyt talouskasvu, johon vaikuttivat mm. devalvaatio ja Nokian nousun alku.

Sailaksen listasta tuli joillekin poliitikoille ja medioillekin jonkinlainen kirosana. Puhuttiin hyvinvointiyhteiskunnan tuhoamisesta. Asia oli tietenkin päinvastoin: noilla listoilla pyrittiin pelastamaan hyvinvointiyhteiskunta ja siinä myös onnistuttiin.

Moitteita tuli myös yhden vaihtoehdon talouspolitiikasta. Raimo kehotti olemaan tyytyväinen, että jäljellä oli edes yksi vaihtoehto.

Kolmattakin, vuoden 2008 finanssikriisistä alkanutta lamaa Raimo hoiti, nyt valtiovarainministeriön kansliapäällikkönä, vaikka aikomus oli ollut jäädä eläkkeelle. Aluksi elvytystoimet vaikuttivat oikeilta ja riittävilta, mutta sitä ne eivät olleet. Taaskin oli omin toimin aikaansaatu se, että Suomi ui liian syvällä. Lopullinen niitti oli Kataisen heiveröinen hallitus, joka ei saanut mitään aikaan. ”Huonoin näkemäni hallitus”, oli Raimon lakoninen kommentti. Eläkkeelle hän siirtyi keväällä 2013.

Raimo seurasi tarkasti maailmantalouden tapahtumia, mutta kansainvälisissä kokouksissa häntä ei juurikaan nähty. Sen sijaan hän harasti reissaamista kotimaassa. Aika usein hän kokosi ministeriöstä jonkin joukon ns. maa-

kuntavierailulle. Ne olivat hyvin opettavaisia retkiä. Ja Raimo tunsi kaikkialla kaikki!

Työtoverina ja esimiehenä Raimo oli erinomainen. Hän luotti alaisiinsa, alaiset luottivat häneen. Myös ministerit luottivat häneen. Ja työmarkkinajärjestöt, hän sukkuloi usein niissä piireissä hallituksen edusmiehenä.

Raimo oli erinomainen, vakuuttava esiintyjä. Hän oli suorapuheinen, mutta usein seurassa jopa hieman syrjäänvetäytyvä, ei ainakaan keskipiste.

Toki hän sanoi terävästi, kun oli sanomisen aika. Kun hänen mielestään Koiviston jahkaileva hallitus oli presidenttivaalien pelossa tuhoamassa 70-luvun hyvät aikaansaannokset, Raimo – rivivirkamiehenä – sanoi tämän pääministerille päin kasvoja. Läsä oli kuulijoita. Koivisto lähti sanaakaan sanomatta, mutta ei lopulta kuitenkaan erottanut Raimoa talouspoliittisesta keskusteluryhmästään.

Raimon yksityiselämään kuului tietysti myös pehmeitä puolia. Lappia hän rakasti. Monesti hiihtelimme pikku joukolla pitkiä lenkkejä Kilpisjärven-Haltin maastoissa. Raimon hiihtotyylä oli pettävän rauhallista, mutta matka taittui joutuisasti! Marjastaminen ja sienestämisen mieheltä sujuivat. Lapista hän kanto joka kesä ämpärikaupalla itse poimimiaan lakkoja. Vuosikausia Raimo toimi 4H-liiton hallituksen puheenjohtajana. Hänellä oli oma viljelypalsta, jossa joskus oli kasvamassa aika eksoottisiakin vihanneksia.

Hyvin harva, jos yksikään virkamies on Suomen hyväksi tehnyt niin paljon kuin Raimo pitkällä urallaan. □